

MŪKIS IR ZELĖ

Skambalo daubos legenda

REGINA ŠLIOGERYTĖ-BLIŪDŽIUVIENĖ

Kiekvienas kūrinėlis apie gimtinę man yra lyg mažas žingsnelis į ją – jau tolstančią, jau nesugražinamą. Matyt, niekada nebuvau iš jos išėjusi, matyt, tai visada glūdėjo manyje – kaip sakė ir Viktorija Daujotytė apie savo žemaitiškus eilėraščius, – bet prasiveržė saulei vakarop pakrypus.

Mano gimtojo Gulbių kaimo (Šilalės r.) pakraštyje driekiasi nedidelė Skambalo dauba. Vaikystėje neteko apie ją girdėti jokios legendos ar padavimo – dabar išgirdau savo širdyje.

Skiriu šį kūrinėlį senojo kaimo varguoliui – nebyliui piemeniui Dominikui.

Regina Šliogerytė-Bliūdžiuvienė

Žodis atkelia vartus
Į senus senus laikus.
Ir parodo, ir pasako,
Tai, ko atmintis neteko.
.....

Pats vidurdienis. Alsu.
Tik prie miško pakraščiu
Oras virpteli drėgme.
Bet įkaitusia žeme
Tiktai karščio bangos bėga.
Jei priglausi basą pėdą,
Tvilko tartum kalvės žaizdras.

Vėjas, ryta lapuos žaidęs,
Jau seniai kažkur užmigo.
Padirvy, ant grumsto pliko,
Skrudėlytė pasiklydo.
Krūptelėjo ir nuslydo
Į lepių žolynų glėbį.

Kiek tiktai akis apglėbia,
Danguje melsva dykynė.
Lyg su šluota kas nutrynė

Visą aukštąją padangę.
Nieks nuo saulės neprisidengia.

Kol diena karščiu alsuoja,
Karvės guli, gromuliuoja,
Tingiai ausimis lapsena,
Ir muses, ir sparvas gena.
Galvą bloškia sau į šoną,
Šnarpščia, uodega mosuoja.

Mūkiui jos visai nerūpi.
Prie griovelio atsitūpęs
Gelbsti mažą skrudėlytę,
Kur nuo grumsto nusirito.
Tiesia jai žolės stiebelį
Ir lėtai į viršų kelia.

Bet apsilupus nevikruolė
Į griovelį vėl nupuolė.
Pirštais ją sugriebti bandė
Ir beveik visai sulamdė.
Tad, kelis lapus nuplėšęs,
Daro skrudėlei pavėsį.

Mūkis – kaimo piemenėlis.
Jau gerokai įmetėjęs.
Ir prie vyriškų darbų
Nepritrūktų jam jėgų.
Nuskriaudė jį prigimtis:
Vargšas Mūkis – nebylys.

Sako, jį visai mažytį
Motina laukuos išvystė
Ir pavėsyje paguldė.
O pati balta lyg gulbė
Kalne pjovė rugelius,
Grižtėm rišo pėdelius,
Kol saulutė auksarūbė
Prižiūrėjo mažą Mūkį.

Gal tada nuo jo lūpelių
Tartum virpančių lapelį
Kalbą kažin kas nuskynė –
Taip išmananti kaimynė
Motinai vėliau kalbėjo,
Nes kai vaikas paūgėjo,

Jis tik mūkė, burbuliavo,
Tad Mūkiu jį pravardžiavo.

Kai mama jį vėl suvystė,
Pastebėjo tarp žolyčių
Mažą blizgantį varpelį –
Tartum nuo gėlės stiebelio
Būtų jis staiga nutrūkęs
Ir nukritęs šalia Mūkio.

Jį pakėlė ir papurtė,
Bet varpelis lyg apkurtęs.
Tik kai paėmė jį Mūkis,
Sučiulbėjo lyg skambutis.
Ir dainavo, ir giedojo,
Vos tik Mūkis juo pamajo.

Taip ir augo jie abu –
Mūkis su skambalėliu.

.....

Šiąnakt Joninės. Merginos
Vainikus jau margus pina,
Greit vaikinai laužus kraus.
Liepsnos šoks ligi dangaus.
Galbūt vidury nakties,
Kai papartis pražydės,
Susiras ir savo laimę.
Ir todėl nuo ryto kaime
Kuždas, ūkauja jaunimas.

Mūkio niekas nevadina.
Jis kitoks, ir to užtenka,
Kad tenai, jauni kur renkas,
Mūkis būtų pašalinis –
Tartum kelmas epušinis.
Aišku, jo neišvartų,
Jeigu jis ateiti drįstų.

(Nukelta į 70 p.)

Žemaitija. Danutės Mukienės
nuotrauka

(Atkelta iš 69 p.)

Į žaidynes jo nekviestų,
Skaudžią pašaipą gal sviestų:
– Mūki! Kurgi tavo karvės?!
– Nusišluostyk nosį – varva!
Pernai tuos žodžius girdėjo,
Bet į širdį įsidėjo,
Tad ir liko prie bandos
Pakrašty lėkštos daubos.

Nors seniai naktis sutemo,
Mūkis karves tebegano.
Po terbelę pasirausia,
Duonos kriaukšlę išsitraukia.
Atsilaužia kietą plutą.
Jei dar pieno – balius būtų.

Karvės lyg keisti šešėliai
Tarpu krūmų klydinėja.
Mūkio jos visai neboja,
Bet nuklyst į vasarą
Nė viena jų nesiryžta.
Tai ir ganosi sau šičia.
Mat, išvargintos kaitros
Skuba prie žolės sodrios,
Kad trumpiausią metų naktį
Atrajoti jos užtekty.

Trupinį prie lūpų kelia,
Bet sujudina varpelį,
Ant lininio pasaitėlio
Pakabintą pakaklėję jo.
Mūkis pats nepatikėjo,
Kad varpelis suskambėjo.
Jį nusiima nuo kaklo
Ir vis krato, krato, krato...

Ritas skambesys į sodžių.
Tarpais verkia, tarpais guodžias.
Lyg iš Joninių nakties
Šaukias truputį vilties.

Bet ūmai ranka nusvyra –
Iš nakties kažkas išnyra.
Pačiu viduriu daubos
Artinasi prie bandos.
Gal motulė valgyt neša
Atvésinto pieno lašą?

Mūkis patikėt negali:
Pieva atbrenda mergelė.
Ant galvos gėlių vainikas,
Apie kojas žolės pinas.
Ji, ištiesus laibą ranką,
Pasilenkusi jas renka.

Deda į didžiulę puokštę.
Rods, kažkam įteikti trokšta
Ar papuošti ja ketina
Joninių nakties vaikiną.
Bet vaikino čia nėra –
Tiktai Mūkis ir banda.

– Zelė, – taria ji priėjus.
Mūkis taip įsižiūrėjo,
Kad pamiršo pats save.
– Mūkis, – taria, ir, vaje! –
Išsigąsta ir nustemba:
Žodžiai iš burnos jam skamba.

– Pagaliau tave radau, –
Sako Zelė, – ir daugiau
Nekalbėsi varpeliu.

Viską tau gražint galiu,
Ko kadaisė netekai,
Ką piktieji apžavai
Kažkada, seniai palaukė
Iš burnytės tau ištraukė.

Ar tikrai jam žodžiai grįžta?
Mūkis prakalbėt nediršta.
Jam mergaitė duoda puokštę,
Galvą vainiku papuošia.
Pasilenkia taip arti,
Lyg dangaus žvaigždė skaisti
Į akis būt pažiūrėjus
Ir į širdį įriedėjus.

– Zelė, Zelė, – vis kartoja.
Nejučiomis atsistoja,
Nes jam Zelė ranką tiesia.
– Mūki, šitą naktį šviesią
Ten, kur Joninių laužai
Ant kalvų aukštai aukštai
Žiburiuoja, mirga, plieskia,
Bėkime ir mudu dviese.

Zelės ranką Mūkis spaudžia,
O širdis kaip varpas gaudžia.
Kai nepriėmė jo žmonės,
Paskui šviesiąją svajonę
Lyg ne kojos, o sparnai
Mūkj nunešė lengvai.

Joninių naktis viltinga
Į pasaulį stebuklingą
Išskraidino Mūkio dvasią.
Žvaigždės tiško tartum rasos.

Rodos, bėgo, rodos, skrido,
Tarsi kilo, tarsi krito.
Paukščių amžinu taku
Dingo su Zele kartu.

Veltui rytą karvės mūkė.
Negirdėjo šito Mūkis.
Į liepaitę atsišliejęs
Jis šypsodamos sėdėjo –
Lyg kažkas balsu tyliu
Pakuždėjo jam MYLIU.
Galvą vainiku papuošęs,
O šalia žolynų puokštė.
Tik varpelio nieks nerado
Nei jo rankoj, nei ant kaklo.

.....

Kaimas keitės, keitės žmonės.
Pasimiršo ir senovė.
Tiktai Joninių naktį
Arba kartais pilnatį
Žmonės dar ilgai girdėjo –
Lyg varpelis būt skambėjęs.
Daubą tad, kur Mūkis ganė,
Skambalo dauba pramanė.
O dauboj – lyg kas prisėjo –
Katilėliai vis žydėjo.
Violetiniai žiedeliai
Tilindžiavo lyg varpeliai.

Žemaitija. Danutės Mukienės
nuotrauka

